
**ПРИЛОЖЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА
„ПОЛИЦИЯТА В БЛИЗОСТ ДО ОБЩЕСТВОТО“
В ДЕЙНОСТТА НА „ТЕРИТОРИАЛНА ПОЛИЦИЯ“**

*Станимир КОЖУХАРОВ**

**APPLICATION OF THE STRATEGY „POLICE CLOSE TO THE
PUBLIC“ IN THE ACTIVITY OF „TERRITORIAL POLICE“**

*Stanimir KOZHUHAROV**

Abstract: *The strategy „The Police close to the public community“ is a forgotten model, a tool, a method, a way to successfully prevents and combats crime by the police. The understandings of its pro-activity, solving local safety problems, partnership and trust building, lead the police activity towards the preventive activity – operation with the motives and preconditions for committing crimes, but not with their consequences. Although it has not been popularized for a long time, this particular article aims to show that the strategy components and principles have been introduced into the „Territorial Police“ officers' scope of work and they have been successfully implemented.*

Key words: *implementation of the strategy „Police close to the community“, „Territorial Police“ activity, practical experience*

ВЪВЕДЕНИЕ

Стратегията „Полицията в близост до обществото“ е един забравен модел, средство, метод, начин за успешно противодействие на престъпността от полицията. Заложените в нея разбирания за проактивност, решаване на местните проблеми на сигурността, създаване на партньорство и доверие ориентират дейността на полицията към превантивната дейност – работата с причините и

* Авторът е доктор, старши инспектор в РУ Карлово при ОД на МВР – Пловдив.

* The author is a Philosophy Doctor, Senior Inspector in the Karlovo Regional Department at the Regional Directorate of the Ministry of Interior – Plovdiv.

предпоставките за извършване на престъпления, а не с техните последици.

Настоящата статия цели да покаже, че макар отдавна да не се популяризират, компонентите и принципите на работа на стратегията са въведени в дейността на служителите от „Териториална полиция“ и успешно се прилагат.

УВОД

Изграждането на ползотворно сътрудничество между МВР и гражданите с техните организации, с органите на местното самоуправление и други социални субекти отдавна се е наложило в дейността на институцията.

Основните параметри на ефективното партньорство и сътрудничество са преориентиране на дейността към социалните потребности, с което да се премахне чувството на несигурност и страх от престъпността, нарастване на удовлетворението от работата на полицията и ефективно противодействие на нарушенията на обществения ред и престъпността.

Обединяване на усилията от страна на гражданското общество и институцията е възможно чрез различни механизми и реализиране на различни дейности основно чрез „Териториална полиция“, с което да се постигнат целите на стратегията „Полицията в близост до обществото“.

СЪЩНОСТ НА СТРАТЕГИЯТА „ПОЛИЦИЯТА В БЛИЗОСТ ДО ОБЩЕСТВОТО“

С утвърдената стратегия „Полицията в близост до обществото“¹ се постави началото на нов подход за справяне с нивата на престъпност в цялата страна, а с нейното въвеждане се утвърдиха и наложиха нови разбирания за цялостната дейност на полицията.

В цялостната дейност на полицията за опазване на обществения ред и противодействие на престъпността на преден план се постави превенцията на престъпността чрез изграждане на сътрудничество и взаимопомощ с гражданското общество, с органите на местното самоуправление и с други обществени субекти, създаване на партньорски отношения с населението и др. Чрез проучване на потребностите на обществото полицейската дейност се преориентира,

¹ Стратегията е утвърдена със Заповед № Ів-907/30.10.2002 г. на министъра на вътрешните работи.

за да се отговори на неговото очакване за осигуряване на повече сигурност чрез адекватно противодействие на извършваните нарушения на обществения ред и престъпления.

Като ключов момент при организиране на полицейската дейност се постави разбирането за повишаване на нейното качество, установяване на открито партньорство в условията на прозрачност и отчетност за извършваната дейност при зачитане на правата на човека. Полицейската дейност се възприе като вид социална услуга, извършвана в услуга на обществото, при която липсват репресивни елементи, с утвърден стил на поведение и отношение и налагане на високи стандарти при изпълнение на служебните задължения от служителите.

Като основен елемент на реорганизиране на полицейската дейност в услуга на обществото и основна цел в дейността на полицията се постави решаването на проблемите на хората и повишаването на чувството им на сигурност чрез създаване на нови отношения между полицията и гражданското общество. Полицията би следвало да работи с причините за възникване на престъпността, а не с нейните последици, чрез широка обществена подкрепа и в непрекъснат контакт с местната общност, което определи и нейната мисия – повишаване на общественото доверие и подкрепа от гражданите при изпълнение на нейните функции.

Главната цел на стратегията „Полицията в близост до обществото“ беше намаляване на страха от престъпността и чувството за несигурност в обществото и установяване на продуктивно партньорство и сътрудничество в борбата с престъпността. Чрез намаляване на нарушенията на обществения ред и извършените престъпления би се измерила и ефективността на полицейската дейност, а изграждането на позитивен социален образ на институцията би издигнало нейното признание. Чувството на сигурност винаги е било основен индикатор за качеството на живот на хората и това е определящо за изграждането на спокойна социална атмосфера.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА СТРАТЕГИЯТА „ПОЛИЦИЯТА В БЛИЗОСТ ДО ОБЩЕСТВОТО“

Стратегията „Полицията в близост до обществото“ като модел на прилагане в дейността на полицията наложи няколко основни компонента:

- създаване на обществено партньорство;
- проблемна ориентираност на дейността;

- равноправие при изпълнение на полицейската дейност;
- нова полицейска култура;
- промяна на социалната мисия на полицията; и др.²

Възприетата нова роля на обществена институция в служба на обществото определи и очакваните резултати – намаляване на нивата на престъпност на обслужваната територия, изграждане на партньорство с гражданското общество чрез изграден двупосочен обмен на информация, разработване на съвместни местни договори за сигурност, определяне на приоритети в дейността на полицейската дейност и др.

ПРИЛОЖЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА „ПОЛИЦИЯТА В БЛИЗОСТ ДО ОБЩЕСТВОТО“ В ДЕЙНОСТТА НА „ТЕРИТОРИАЛНА ПОЛИЦИЯ“

Заложените основни принципи на стратегията „Полицията в близост до обществото“ и нейните компоненти намират широко приложение в дейността на „Териториална полиция“ като основно структурно звено на МВР поради организацията на дейността на служителите. Прилагането на интегриран подход за справяне с нивата на престъпност чрез използването на различни методи и средства с различна насоченост – превантивни, възпитателни, предупредителни и др., в най-пълна степен отговаря на поставената цел и задачи за реализиране на стратегията и нейното приложение в дейността на служителите.

Широкият кръг от познания за криминогенните фактори от различно естество – социални, етнически, религиозни и др., достигат до служителите ежедневно, а това е в основата на организирането на цялостната дейност на управление на деструктивните социални процеси. Поради естеството на извършваната дейност³ служителите от „Териториална полиция“ имат ежедневен контакт с гражданите и възможност за реализиране на стратегията за изграждането на сътрудничество и взаимопомощ, както и за предприемане на необходимите превантивни мерки за недопускане на извършване на нарушение на обществения ред или престъпления. Дейността на служителите от „Териториална полиция“ е ориентирана към нуждите от осигуряване на повече сигурност в обслужваните райони съвместно с гражданското общество като пълноправен

² Виж Наръчник за дейността на Районния инспектор в близост до обществото., Фондация „Български адвокати за правата на човека“, София 2003г.

³ Виж Инструкция № 8121з-823/05.11.2021г. за организация на дейността в МВР по териториалното обслужване на населението.

участник в общия процес за повишаване на чувството на сигурност, а реализирането в пълен обем на функционалните задължения на служителите със сигурност би се отразило на общата сигурност в обслужваните райони, чрез което да се измери ефективността на тяхната дейност. Реализирането на различни превантивни дейности⁴ дава възможност за решаване на конкретни местни проблеми на сигурността с участието на органите на местното самоуправление, граждански организации и други държавни институции, както е заложено в стратегията. Навременното преориентиране на дейността на служителите от „Териториална полиция“ към всяка промяна в оперативната обстановка, към настъпващи негативни промени и процеси е най-важният фактор за предприемане на превантивни мерки и недопускане на нарушения на обществения ред и престъпления.

Основна цел на дейността на служителите от „Териториална полиция“ е намаляване на извършваните противообществени прояви и престъпления в обслужваните райони. Тя се реализира основно чрез стриктно изпълнение на служебните задължения, на разпореденото в заповедите на преките ръководители, чрез реагиране на всеки сигнал от гражданин, обществена организация или институция за ефективно противодействие на нарушенията на обществения ред и престъпления.

В основата на тяхната дейност е приближаването на полицейските услуги до нуждата на гражданите, както и изграждането на взаимопомощ и сътрудничество не само с гражданското общество, но и с други държавни институции и органи, които имат отношение към решаването на определен местен проблем за сигурността. Важен аспект от тяхната дейност е ефективното изпълнение на служебните задължения за справяне с нарушенията на обществения ред и престъпления чрез подобряване на полицейското обслужване, навременно информиране на гражданите за състоянието на престъпността и оказване на съдействие на органите на местното самоуправление и други за справяне с престъпността на обслужваната територия. С добрата подготовка и задълбочените познания за развитието на негативните процеси и очакваните престъпни резултати не би се позволило достигането на генезис чрез извършване на престъпно деяние, а същото би се предотвратило единствено чрез изграден информационен поток между служите-

⁴ Вж. **Инструкция** № 8121з-91/13.01.2017 г. за реда и организацията на осъществяване на превантивна дейност от полицейските органи в МВР.

лите и гражданите, местното самоуправление и други социални субекти. Ежедневното извършване на целенасочена превантивна дейност от служителите е в основата на повишаването на качеството и ефективността на цялостната им дейност, което от своя страна би се отразило на чувството на сигурност в обслужваните райони.

В организацията на дейността на служителите на „Териториална полиция“ са заложени компонентите на стратегията и същите успешно се прилагат. Служителите на „Териториална полиция“ са връзката между гражданите и органите на полицията и на тяхната дейност основно се разчита да изградят взаимодействие и сътрудничество при решаване на местни проблеми на сигурността. За ефективно изпълнение на възложените им функции абсолютно задължително е служителите да работят с причините и предпоставките за извършване на нарушения и престъпления, както и да приближат полицейските услуги до нуждите на хората. Само по този начин би се повишило чувството на сигурност в обслужваните райони.

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА КОНКРЕТНИ ЗАДАЧИ ОТ „ТЕРИТОРИАЛНА ПОЛИЦИЯ“ ЗА РЕАЛИЗИРАНЕ НА СТРАТЕГИЯТА „ПОЛИЦИЯТА В БЛИЗОСТ ДО ОБЩЕСТВОТО“

Служителите на „Териториална полиция“ извършват системна превантивна дейност в обслужваните райони за предотвратяване и пресичане на провонарушения, както и за извеждане на проблемите, свързани със сигурността на местно ниво. Също така основно тяхно задължение е системно да изучават причините и условията за извършване на нарушения на обществения ред, като предлагат мерки за тяхното отстраняване.

За подобряване на обществения ред и противодействие на престъпността имат основна задача да идентифицират проблемите в обслужвания район, да извършват анализ на причините и условията, способстващи за извършване на нарушения и престъпления, както и да разработват работни карти за премахване на установените криминогенни фактори за сигурността.⁵

Добър обществен ред в обслужваните райони и цялостното благосъстояние на обществото при неговото развитие може да се постигне единствено с предприемане на навременни превантивни

⁵ Вж. Чл. 10 от Инструкция № 8121з-823/5.11.20214 г. за организация на дейността в МВР по териториалното обслужване на населението.

мерки с участие на други органи, институции и граждански организации. Изграждането на доверие и сътрудничество е абсолютно задължителен елемент от цялостната дейност на служителите.

Ефективен модел на дейност на служителите от „Териториална полиция“ за територията на цялата страна не е възможно да се създаде поради спецификата на обслужваните райони, но могат да се определят стратегически насоки на дейност, които да са валидни навсякъде.

Анализът на криминогенните фактори от оперативната обстановка е най-важният елемент преди извършване на последващата им дейност. Това от своя страна предполага добро познаване на обслужвания район, изградено взаимодействие с органите на местното самоуправление, постоянно получаване на информация за характера на нарушенията на обществения ред и извършваните престъпления по вид, време и място и други фактори, които оказват негативно влияние на обществения ред в обслужвания район. Анализирането на всички фактори от значение за обществения ред следва да започне от цялостния живот на гражданите в населеното място – реализация на трудовия пазар, демографска структура на населението, социална характеристика на населението, динамика и концентрация на нарушенията на обществения ред и извършваните престъпления и др. Последващата оценка на криминогенните фактори е в основата на превантивната дейност на служителите, чрез която да се определят мерките за тяхното неутрализиране – какви мерки от какъв характер следва да се приложат, както и с помощта на кои органи, институции и организации.

В анализа на причините и предпоставките за извършване на нарушения на обществения ред и престъпления в обслужвания район могат да попаднат нарушения от различен характер и от различни сфери – безопасност на движението, посегателства над самотно живеещи, агресия в училищата и др. Успешното прилагане на превантивни мерки спрямо криминогенните фактори в обслужвания район е абсолютно задължително след идентификация, анализ и оценка на негативните фактори и процеси от значение за обществения ред и извършването на престъпления. Това от своя страна би довело до ефективно противодействие.

Увеличаването на извършваните нарушения на обществения ред или извършваните престъпления в обслужвания район винаги е необходимо да се отчита като негативна тенденция, която със сигурност ще доведе до по-големи негативни последици – загуба на

обществено доверие, изграждане на чувство за безнаказаност у извършителите и др.

Ефективен метод за справяне с идентифицираните проблеми на сигурността в обслужвания район, независимо от какъв характер са, е разработването на работни карти с участието на органите на местното самоуправление, граждански организации, други държавни органи и институции. Те се определят от ролята на засегнатите и заинтересованите страни и от тяхната готовност за решаване на проблема. Важно е да се направи обобщен профил на потърпевшите граждани, както и на извършителите. Това е особено важно за категорията на лицата, засегнати от идентифицирания проблем, както и на извършителите – възрастова група, принадлежност, социален статут и др. За решаване на идентифицирания проблем се предлагат различни варианти, които се обсъждат от потенциалните партньори за реализиране на проекта, като се отчитат силните и слабите страни. Следва избор на вариант за действие и определяне на задачи за изпълнение за реализиране на поставената цел и задачи от партньорите, с което да се неутрализира идентифицираният проблем или да се сведе до минимум неговото негативно влияние за сигурността в обслужвания район. Крайната фаза е изпълнение на поставените задачи в определените срокове, с което да се премахнат идентифицираният проблем, неговите причини и условия за развитие, като се отчете резултатът от съвместната дейност между партньорите. Изграденото взаимодействие между тях е важна предпоставка за възстановяване на нормалното протичане на нарушените процеси в обществото, чрез което отново би се възстановила сигурността в обслужвания район на служителите от „Териториална полиция“. Това от своя страна би оказало положително влияние за развитие на други благоприятни процеси в обществото, а извършената дейност от служителите в общия процес би се превърнала в основен механизъм за противодействие на нарушенията на обществения ред и извършваните престъпления.

За поддържането на добър обществен ред е необходимо постоянно да се провежда целенасочена кампания за разширяване на взаимодействието между служителите на „Териториална полиция“, гражданското общество, органите на местното самоуправление и други социални субекти, чрез което да си партнират в решаването на местни проблеми на сигурността. С разпространението на натрупания положителен опит при срещите си с обществеността при решаването на конкретен проблем би могло да се потърси ново сът-

рудничество в областта на сигурността, чрез което успешно превантивно да се набележат мерки за неутрализиране на анализиран и идентифициран проблем. Разработването и реализирането на работна карта от служителите на „Териториална полиция“ са специфична дейност и изискват компетентност, която не е необходима на други структурни звена от охранителна полиция за изпълнение на служебните им задължения. Формирането на правила и тяхното прилагане за неутрализиране на идентифициран проблем на сигурността в обслужвания район изискват не само задълбочени познания, но и опит.

За успешно реализиране на превантивната дейност от служителите на „Териториална полиция“ е необходимо отчитане на спецификите на различните възрастови групи в обслужвания район, анализиране на отделни негативни постъпки, които биха могли да доведат до масово нарушаване на обществения ред, което е важно за последващата дейност и определяне на партньорите при реализиране на работна карта при определен проблем. Особено внимание е необходимо да се обърне на рисковите групи – самотно живеещите, етническите малцинства, пострадалите от престъпления и др., които имат нужда от подкрепа и защита. За да бъдат успешни превантивната дейност на служителите и предприетите управленски решения, е необходимо те да бъдат ориентирани към нуждите на гражданите, с което ще се гарантира ефективно управление на негативните процеси в обслужвания район. Определени положителни дейности могат да се превърнат в регулаторен фактор и ефективен метод за справяне с нарушенията на обществения ред и извършваните престъпления, а по-активното прилагане на утвърдени модели и практики би повишило ефективността на извършваната дейност от служителите.

ТРУДНОСТИ ЗА УСПЕШНОТО РЕАЛИЗИРАНЕ НА СТРАТЕГИЯТА „ПОЛИЦИЯТА В БЛИЗОСТ ДО ОБЩЕСТВОТО“ В ДЕЙНОСТТА НА „ТЕРИТОРИАЛНА ПОЛИЦИЯ“

Стратегията „Полицията в близост до обществото“ отдавна не се популяризира не само сред обществото, но и сред служителите, а нейните принципи и компоненти, чрез които да се организира дейността на полицията, са забравени.

В днешното съвремие едва ли ще видите служители на „Териториална полиция“ да участват в събрания на жилищните блокове, да посещават жилища или различни мероприятия, организирани от

гражданите, и много други дейности, с които биха се подобрили взаимодействието и сътрудничеството между органите на полицията и гражданското общество. Посочените дейности са малка част от огромното разнообразие, чрез които би могъл да се създаде по-добър контакт с гражданите и да се приближи полицейското обслужване до техните нужди.

В днешното съвремие служителите на „Териториална полиция“ са изключително натоварени по различни причини – незапълнени щатове, огромна натовареност с друга дейност, която се изисква по линия на „Охранителна полиция“, участие в специализирани полицейски операции или мероприятия от масов характер и др.

Издадените наръчници за дейността на районния инспектор и други учебни пособия отдавна са изчезнали и не се използват от служителите на „Териториална полиция“ в ежедневната им дейност. Създадени на базата на обобщен положителен опит, в тях се съдържат много правила, препоръки и съвети, които да помагат за постигане на целите на стратегията.

В Инstrukция № 8121з-823/5.11.20214 г. за организация на дейността в МВР по териториалното обслужване на населението няма определени ясни критерии за големината на обслужваните райони, за броя населени места или броя жители. Тя регламентира, че служителите, обслужващи повече населени места, осъществяват прием на граждани по възможност веднъж седмично във всяко населено място, но това не е достатъчно. За постигане на целите на стратегията и за по-голяма ефективност на служебната дейност е необходимо в населените места да има ежедневно присъствие.

Не се търсят резултати от преките ръководители на служителите от „Териториална полиция“ от съвместна дейност с органите на местното самоуправление, граждански организации и други социални субекти, заинтересованите от сигурността в обслужвания район. Няма точни критерии за отчитане на превантивната дейност освен разработените работни карти, а повечето дейности при тяхното реализиране се правят формално. В много общини месните комисии по опазване на обществения ред и сигурност нямат никаква дейност – план за работа, съвещания и отчет на дейността, както и не се обсъждат възникнали проблеми на сигурността, които биха могли да се решат чрез съвместни действия. Най-често работните карти се реализират единствено между служителите на „Териториална полиция“ и органите на местното самоуправление, тъй като няма други заинтересовани субекти.

Поради факта, че не се популяризират принципите на стратегията сред гражданското общество, много трудно се изграждат сътрудничество и взаимодействие, тъй като хората не са убедени, че това е начин да се предотвратят нарушенията на обществения ред и престъпленията. Поради тази причина на изготвяните и изпращани уведомителни писма по чл. 66 от ЗМВР до гражданите не им се обръща внимание и не се предприемат мерки за опазване на имуществото им, което оказва влияние на извършваните нарушения и престъпления и др.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Съществен е приносът на извършваната дейност от служителите на „Териториална полиция“ за реализиране на целите и задачите на стратегията „Полицията в близост до обществото“. С прилагането на проактивни мерки и подходи за справяне с нарушенията на обществения ред и престъпленията на обслужваната територия със сигурност би се повишило чувството на сигурност в гражданското общество. Оценяването на негативните фактори, причини и предпоставки, както и тяхното неутрализиране чрез превантивна дейност е най-важно за постигане на целите на стратегията – работа с причините за извършване на нарушения и престъпления, а не с техните последици.

Координация на съвместна дейност между служителите от „Териториална полиция“ с други социални партньори – представители на местното самоуправление, на гражданските организации, с отделни граждани, органи и държавни институции е абсолютно задължително. Без изградено ползотворно партньорство, сътрудничество и взаимодействие служителите на „Териториална полиция“ не биха решили съществени проблеми на обществения ред в обслужваните райони въпреки полагането на всякакви усилия. Обединението на общите усилия чрез подписването на местни договори за сигурност и реализирането на работни карти по определен местен проблем са единственият начин за решаване на проблеми на сигурността и повишаване на чувството за сигурност у гражданите. Активната и целенасочена определена съвместна дейност за опазване на обществения ред и противодействие на престъпността е необходимо да се превърне в практика между служителите на „Териториална полиция“ и останалите социални субекти, както и да се наложи в практиката на бъдещата им дейност. С предотвратяването и

разкриването на престъпленията, както и с премахването на криминалните фактори за тяхното извършване, навреме ще се предотврати настъпването на различни конфликти в обществото и кризи в живота на отделни негови членове. Бедността и слабото икономическо развитие на определени райони от страната, влошените битови условия, в които живее част от българското общество, са едни от факторите, върху които дейността на служителите от „Териториална полиция“ не би могла да окаже положителен ефект поради нейната насоченост за опазване на обществения ред, но със сигурност е необходимо да се отчете като фактор за извършване на нарушения и престъпления, на което да се търси общо адекватно противодействие. Поставянето на ясни цели за прилагането на ефективни методи и политики, синхронизирани по време и място на тяхното приложение, ще доведе до прилагането на добре работещи и утвърдени в практиката механизми за опазване на обществения ред и противодействие на престъпността на местно ниво.

Литература

1. **Инструкция** № 8121з-823/5.11.20214 г. за организация на дейността в МВР по териториалното обслужване на населението.
2. **Инструкция** № 8121з-91/13.01.2017 г. за реда и организацията на осъществяване на превантивна дейност от полицейските органи в МВР.
3. **Наръчник** за дейността на Районния инспектор в близост до обществото. София: Фондация „Български адвокати за правата на човека“, 2003.
4. **Стратегия** „Полицията в близост до обществото“. Утвърдена със Заповед № Ів-907/30.10.2002 г. на министъра на вътрешните работи.